

Доценко Г.Є.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ДВНЗ „Український державний хіміко-технологічний університет”, м. Дніпропетровськ

В статті досліджено поняття інновацій як одного з основних чинників конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано класифікацію ключових чинників конкурентоспроможності підприємства в сучасній літературі та виявлено декілька наукових підходів до систематизації факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства. У статті виявлено взаємозв'язок між інноваційною і виробничою діяльністю підприємства. Визначено, що інновації суттєво впливають на підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах, на рівень всіх суттєвих економічних показників діяльності підприємства. Також визначено причини, які уповільнюють розвиток інновацій та підприємницької конкуренції в Україні. Виявлено внутрішні фактори інноваційного потенціалу, які необхідно активізувати сучасним підприємствам в Україні для розширення інноваційної діяльності. Для ефективної діяльності сучасні підприємства мають створити такий стиль господарювання, який базується на систематизації і цілеспрямованості інноваційної діяльності з врахуванням на інтегровані сукупності ресурсів, процесів і інструментів свого підприємства для підвищення конкурентоспроможності.

Ключові слова: інновації, конкурентоспроможність, класифікація факторів конкурентоспроможності, багатокутник конкурентоспроможності, інноваційний потенціал.

Постановка проблеми

В сучасному світі інноваційний розвиток є закономірним явищем. Це характерна риса економічної системи всіх рівнів. Інновації сприяють укріпленню позицій на ринку, поліпшенню ефективності роботи підприємства, а отже підвищують рівень конкурентоспроможності підприємств. Тому саме інновації є найвпливовішим чинником у конкурентній боротьбі. Для України на сьогоднішній день розвиток і впровадження інновацій є надзвичайно актуальною проблемою, тому що підвищення ефективності виробництва цікавить кожне підприємство.

Аналіз досліджень та публікацій

Вплив інновацій на економіку та в суспільство, їх функції та наслідки досліджували Ф. Янсен, Е. Менсфілд, Л. Браун, І.Ф. Пригожий, Н.Л. Фролова, А.А. Дагаєв, А.Ю. Єгоров та ін. Значення інновацій у підвищенні рівня конкурентоспроможності підприємства досліджували науковці Крикуненко Д., Харів П., Слепокуров О. та інші.

Метою даної роботи є дослідження та аналіз впливу інновацій на підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства в сучасних

умовах.

Основні результати дослідження

Вивчення зарубіжної і вітчизняної економічної літератури дозволяє констатувати, що в ній наводяться різні класифікації ключових чинників конкурентоспроможності підприємства.

Наприклад, М. Портер запропонував систематизувати фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства на основі трьох підходів (рис. 1) [1].

Перший підхід дозволив пов'язати фактори конкурентоспроможності підприємства з факторами виробництва, які поєднані у декілька великих груп: людські, фізичні, грошові ресурси, інфраструктура та ресурси знань.

Другий підхід ґрунтується на спеціалізації факторів, які розподілені на два типи: загальні та спеціалізовані. До загальних факторів відносять переваги загального характеру, які можуть бути використані багатьма підприємствами: транспортна система, персонал з вищою освітою тощо. Спеціалізовані фактори дають більшу основу для конкурентоспроможності конкретного підприємства, бо відбивають його специфіку: вузькоспеціалізовані навички персоналу,

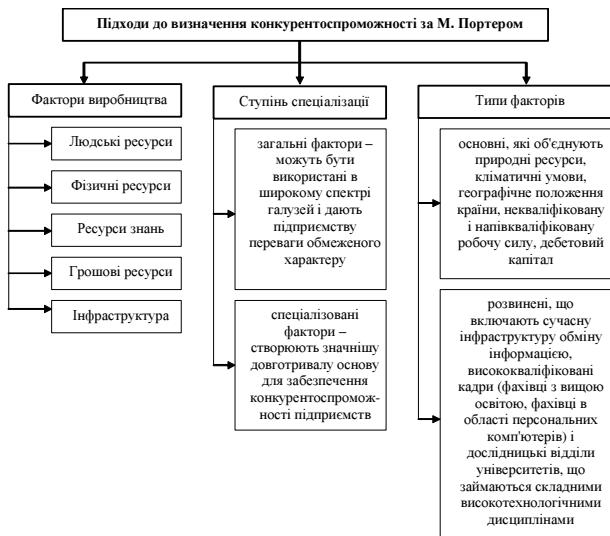

Рис. 1. Підходи до визначення конкурентоспроможності за М. Портером

специфічну інфраструктуру, бази даних у конкретній сфері діяльності.

Третій – базується на розподіленні факторів конкурентоспроможності на два типи: основні та розвинуті. Основні фактори існують об'єктивно, а також для їх створення та підтримки необхідні незначні інвестиції. Загалом це можуть бути кліматичні умови, природні ресурси, географічне розташування, малокваліфікована робоча сила. Основні фактори не чинять значного впливу на конкурентоспроможність конкретного підприємства, бо є доступними цілому ряду підприємств, наприклад регіону, або міста. Розвинуті фактори більш вагомі для розвитку конкурентоспроможності, вони потребують значних і тривалих цілеспрямованих інвестицій. До них належать: сучасні засоби створення та обміну інформацією, висококваліфіковані кадри, сучасні наукові напрями та дослідження. До того ж, необхідно зазначити взаємозв'язок цих факторів: на базі основних факторів утворюються споріднені розвинуті.

Дослідники А. Оллів'є, А. Дайан і Р. Урсе вважають, що існує вісім факторів конкурентоспроможності [1]:

- база діяльності підприємства як концепція основного товару або послуги;
- якість продукції, яку тестують за допомогою порівняння з аналогічною продукцією лідерів аналізованого ринку;
- ціна товару може враховувати націнки;
- фінанси підприємства відображають загальну суму фінансів як власних, так і залучених;
- торгівля з погляду комерційних методів діяльності;
- післяпродажне обслуговування як заручник зростання кількості постійних клієнтів;

– зовнішня торгівля, яка є інструментом налагодження позитивних зв'язків з владою, ЗМІ та громадською думкою;

– передпродажна підготовка свідчить про можливість підприємства передбачати попит користувачів, а також надає додаткові переваги по формуванню виключних переваг у задоволенні цього попиту.

Оцінювання можливостей підприємства за цим методом можна зробити шляхом побудови «гіпотетичного багатокутника конкурентоспроможності підприємства» (рис 2).

На кожній осі відображається значення фактора у вигляді бальної оцінки, далі підраховують площу багатокутника. Автори методу вважають, що чим більше площа отриманого багатокутника, тим вище конкурентний потенціал досліджуваного підприємства. Результатом дослідження є виявлення «сильних» та «слабких» позицій підприємства. До переваг методу належить можливість порівняння конкурентоспроможності різних підприємств за різними факторами одночасно. Але, незважаючи на наочність методу, він не дозволяє зробити прогноз на наступні періоди.

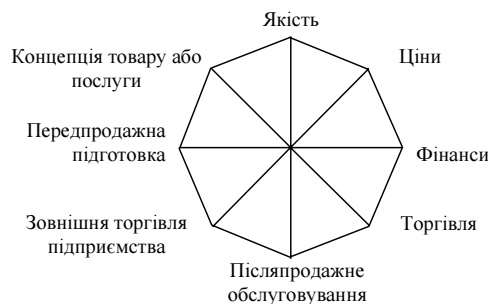

Рис. 2. Багатокутник конкурентоспроможності підприємства А. Оллів'є, А. Дайана та Р. Урсе

Під іншим кутом зору розглядали трактування чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємницьких структур Е.Л. Смольянова і В.Б. Маліцька. Автори запропонували класифікацію чинників конкурентоспроможності підприємницьких структур залежно за мірою можливого впливу на них з боку держави і підприємців. Відповідно до даного підходу, чинники забезпечення конкурентоспроможності розподілено на три групи:

- неконтрольовані державою (мегарівень);
- контрольовані державою, неконтрольовані підприємницькою структурою (макрорівень);
- контрольовані підприємницькою структурою (мікрорівень) [2].

Запропонований авторами підхід дозволяє виділити найбільш вагомі чинники забезпечення конкурентоспроможності та концентрувати

ся на тих чинниках, на які підприємницька структура може робити безпосередній вплив. Треба відмітити, що недолік даної класифікації – відсутність чинників мезорівня, пов'язаних з інфраструктурою регіону, в якому функціонує підприємство.

В такому ж напрямку проводив свої дослідження Девід Кревенс. Він запропонував групування факторів конкурентоспроможності згідно направленості функціональних процесів – зовнішні (вплив зовнішнього середовища на підприємство), внутрішні (йдуть в рамках самого підприємства) та двосторонні [3]. Зовнішні процеси формують зовнішні зв'язки підприємства і забезпечують зворотній зв'язок, до того ж вони впливають на розвиток внутрішніх процесів. А внутрішні процеси направлені на задоволення потреб споживачів продукції.

Науковець Е.П. Голубков запропонував для оцінки конкурентоспроможності підприємства використовувати 16 факторів результативності його діяльності. Ці фактори поєднують фактори конкурентоспроможності продукції і ефективності маркетингової діяльності. Групи факторів включають імідж організації, концепцію і якість продуктів (рівень їх відповідності світовому рівню), сумарну ринкову долю головних видів бізнесу, потужність науково-дослідної, конструкторської і виробничої бази, рівень диверсифікації видів бізнесу, стабільність фінансово-економічного положення підприємства на ринку, маркетингову діяльність (реклама, рівень стимулювання збуту, глибина досліджень), рівень передпродажної підготовки і післяпродажного обслуговування, політику організації в зовнішньому підприємницькому середовищі [4].

Японські дослідники розподіляють фактори конкурентоспроможності на п'ять рівнів (рис. 3) [1], причому можливості розвитку конкурентоспроможності підприємства пов'язують з розвитком його потенціалу.

Перший рівень моделі відображає результат і мету діяльності – частку ринку, другий рівень є відбитком потенціалу підприємства – виробничі потужності мають розвиватись одночасно з інноваційним потенціалом та збутовими потужностями. На третьому рівні виділяють стратегію підприємства, яка спрямовується на підтримку і розширення частки ринку для основної продукції та завоювання нових сегментів для нової продукції. Четвертий рівень дає можливість виділити здібності керівництва підприємства, їх можливості адекватно оцінювати ринкову ситуацію та приймати неординарні рішення. П'ятий рівень дає змогу оцінити діяльність підприємства в попередньому періоді у вигляді суми прибутку, як основи у конкурентній боротьбі за конкретний ринковий сегмент.

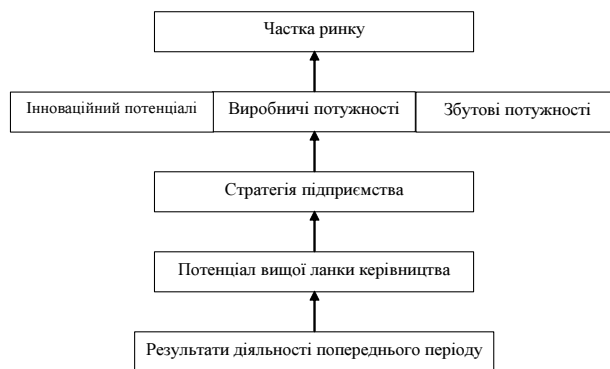

Рис. 3. Фактори конкурентоспроможності підприємства, які виділяють японські дослідники

Основна залежність, яку підкреслює ця модель: чим більший прибуток, тим вища конкурентоспроможність, а чим вища конкурентоспроможність, тим більша сума прибутку.

Отже, японські вчені виявили зв'язок між конкурентоспроможністю підприємства і його інноваційним потенціалом.

В сучасному світі вплив інноваційного чинника на розвиток підприємства є суттєвим і комплексним.

Зв'язок інновацій і конкурентоспроможності підприємства знаходить своє відображення у підвищенні організаційно-технічного рівня виробництва і в удосконаленні продукції або послуг підприємства. Тому для забезпечення конкурентоспроможності підприємства необхідно використовувати системний підхід, який враховуватиме необхідний рівень розвитку виробництва і фазу існування товару.

Інновації впливають певним чином на рівень конкурентоспроможності, але підприємство повинно дотримуватись таких вимог:

- рівень ефективності витрат на їх впровадження повинен бути близьким до банківських ставок відповідних за термінами кредитів;
- інновації повинні мати системний характер і не допускати виникнення диспропорцій між організаційно-технічним рівнем виробництва й рівнем продукції, яку виготовляє підприємство;
- кожна конкретна інновація повинна мати визначені цілі й вирішувати певні завдання підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- інноваційна діяльність підприємства повинна мати неперервний характер, передбачати організаційний зв'язок техніко-технологічних рішень з економічними цілями.

Необхідно зазначити, що між інноваційним та виробничим видами діяльності підприємства існує тісний взаємозв'язок: інноваційна діяльність постійно активізує виробничу діяльність підприємства й зміцнює його позиції на конку-

рентному ринковому просторі.

Методологічні та практичні засади інноваційної діяльності промислових підприємств потребують адаптації в умовах України, оскільки зарубіжний досвід у цій сфері не може бути застосований без урахування особливостей розвитку вітчизняної економіки.

Вітчизняні підприємства стикаються з такими вагомими проблемами: високий рівень конкуренції; низький рівень попиту; нестабільна державна політика [5,6].

В ринковій економіці конкурентоспроможність є одним з основних чинників економічної ефективності підприємства. Тому, підприємства повинні застосовувати інноваційну політику для успішного функціонування, що підвищить рівень його конкурентоспроможності.

Держава також зацікавлена у розширенні інноваційної діяльності підприємств. Не тільки на окремому підприємстві зростатимуть прибутки за рахунок впровадження інновацій, але й таким чином збільшуються податкові надходження до бюджету, зростає забезпеченість населення робочими місцями, збільшується обсяг випуску конкурентоспроможної продукції на світовому ринку, і як наслідок, зростає рівень життя населення.

Вітчизняні підприємства мають розширювати свою інноваційну діяльність за допомогою активізації внутрішніх факторів інноваційного потенціалу:

– розширення застосування інформаційних ресурсів шляхом введення в структуру підприємства інноваційно-інформаційних центрів та запровадження електронних комунікацій;

– кадрові ресурси необхідно активно залучати до інноваційної діяльності та необхідно налаштувати постійний процес підвищення кваліфікації працівників [7].

Також необхідно використовувати досвід діяльності інноваційних систем провідних світових фірм, але в адаптованому вигляді для сучасних умов вітчизняної економіки.

Інновації впливають на найвагоміші економічні показники, пов'язані зі зниженням собівартості продукції. Найсуттєвішим є їх значний вплив на підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства. Отже, це веде до зниження витрат виробництва, зростання прибутків підприємства, а значить – до підвищення ефективності виробництва.

Висновок

Отже, можна зробити висновок, що підприємства можуть ефективно функціонувати та розвиватись лише за умов підвищення конкурентоспроможності, а це є реальним за умов систематичного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук можливостей, які відкри-

ває середовище господарювання щодо виготовлення і впровадження нових видів товарів, нових виробничих і транспортних засобів, освоєння нових ринків і форм організації виробництва.

Це передбачає особливий стиль господарювання, в основу якого покладено систематичну і цілеспрямовану інноваційну діяльність. У свою чергу, такий напрям повинен спиратись на інтегровану сукупність ресурсів, процесів і інструментів, що знаходяться у розпорядженні підприємства і визначають можливості, кордонні і ефективність його діяльності в умовах динамічної ринкової кон'юнктури, а також у формуванні ефективної системи управління підвищенням конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сысоева Е.А. Факторы конкурентоспособности предприятия: подходы и составляющие / Е.А. Сысоева // Экономические науки. – 2010. – № 12(73). – С.283-287.
2. Смольянова, Е.Л., Малицкая В.Б. К вопросу о классификации факторов и резервов обеспечения конкурентоспособности предприятия // Вестн. ТГУ. – 2009. – Вып. 2(70). – С.336–344.
3. Царев В.В., Кантарович А.А., Черныш В.В. Оценка конкурентоспособности предприятий (организаций). Теория и методология: учебное пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 799 с.
4. Голубков Е.П. Основы маркетинга. – М.: Дело и сервис, 2003. – 688 с.
5. Крикуненко Д.О. Проблеми впровадження інновацій на підприємствах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mimi/2011_4_1/1_5.pdf
6. Грищенко О.Ф. Дослідження проблем та перспектив розвитку інноваційного підприємництва в Україні. [Електр. ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2012_15/statti/11Grusch.pdf
7. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів: монографія. – Тернопіль: «Економічна думка», 2003. – 326 с.

Надійшла до редакції 25.11.2014
Рецензент: д.е.н., проф. О.А. Паршина

ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИЙ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Доценко А.Е.

В статье исследовано понятие инноваций как одного из основных факторов конкурентоспособности предприятия. Проанализирована классификация ключевых факторов конкурентоспособности предприятия в современной литературе и выявлено несколько научных подходов к систематизации факторов влияния на конкурентоспособность предприятия. В статье выявлена взаимосвязь между инновационной и производственной деятельностью предприятия. Выявлено, что инноваций оказывают существенное влияние на повышение уровня конкурентоспособности предприятия в современных условиях, на уровень всех существенных показателей деятельности предприятия. Также выявлены причины, которые замедляют развитие инноваций и предпринимательской конкуренции в Украине. Выявлены внутренние факторы инновационного потенциала, которые необходимо активизировать современным предприятиям в Украине для расширения инновационной деятельности. Для эффективной деятельности современные предприятия должны создать такой стиль хозяйствования, основанный на систематизации и целеустремленности инновационной деятельности с учетом на интегрированной совокупности ресурсов, процессов и инструментов своего предприятия для повышения конкурентоспособности.

Ключевые слова: инновации, конкурентоспособность, классификация факторов конкурентоспособности, многоугольник конкурентоспособности, инновационный потенциал.

THE IMPACT OF INNOVATION ON IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

Dotsenko A.E.

The article examines the concept of innovation as one of the main factors of enterprise competitiveness. Classification analyzes the key factors competitiveness in modern literature and found several scientific approaches to systematize impacts on competitiveness: M. Porter, A. Olliv'e, Diane A., R. Urse, EL Smoljanov VB Malitska, David Krevens, EP Golubkov. The article revealed the relationship between innovation and production activities of the company. Determined that innovations have a significant impact on the improvement of competitiveness in the modern world. Also the reasons that slow down the development of innovation and entrepreneurship competition in Ukraine. Detected internal factors of innovation potential that modern businesses need to step in Ukraine to expand innovation. For efficient operation of modern companies have to create a style of management that is based on the systematization and focus innovation with regard to integrated set of resources, tools and processes of the enterprise to improve competitiveness.

Keywords: innovation, competitiveness, classification of actors of competitiveness, polygon of competitiveness, innovative capacity.